

Cuprins

Prefață	7
Cuvânt-înainte	9
Listă de abrevieri	11
CAPITOLUL I. CRONOLOGIA CONSTRUCȚIEI EUROPENE	13
I.1. Precizări prealabile. Precursorii integrării europene	13
I.2. Instituirea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului – CECO	14
I.3. Instituirea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEA sau Euratom)	16
I.4. De la Europa „celor 6 state” la o Europă deschisă spre extindere, spre o Uniune Europeană	20
I.5. Uniunea Economică și Monetară	21
I.6. Actul Unic European (AUE)	23
I.7. Tratatul de la Maastricht (TMs) – Tratatul cu privire la Uniunea Europeană (TUE)	24
I.8. Tratatul de la Amsterdam (TA)	27
I.9. Tratatul de la Nisa. Noi extinderi ale Uniunii Europene	30
I.10. Tratatul de la Lisabona – Tratat de reformare a Uniunii Europene	33
I.10.1. Precizări prealabile	33
I.10.2. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului de la Maastricht/a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE)	34
I.10.3. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului de instituire a Comunității Europene, denumit Tratatul de funcționare a Uniunii Europene (TFUE)	39
I.11. O nouă extindere a Uniunii Europene, urmată de o cerere de retragere din Uniunea Europeană	45
CAPITOLUL II. UNIUNEA EUROPEANĂ – ETAPĂ NOUĂ ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ, PROMOVAT PRIN CREAREA COMUNITĂȚILOR EUROPENE	47
II.1. Uniunea Europeană până la Tratatul de la Maastricht	47
II.1.1. Comunitățile Europene	47
II.1.2. Cooperarea politică europeană	50
II.1.3. Consiliul European	51
II.2. Uniunea Europeană – de la Tratatul de la Maastricht la Tratatul de la Lisabona	53
II.2.1. Originea și natura juridică a Uniunii Europene	53
II.2.2. Comunitățile Europene, primul pilon al UE - potrivit TMs	55
II.2.3. Politica Externă și de Securitate Comună (PESC), al doilea pilon al Uniunii Europene – potrivit TMs	59
II.2.4. Justiția și Afacerile Interne (JAI), al treilea pilon al Uniunii Europene	59

II.2.5. Competența Curții de Justiție a Comunităților Europene.....	60
II.2.6. Uniunea Europeană, potrivit revizuirii Tratatului de la Maastricht prin Tratatele de la Amsterdam și Nisa	60
II.2.7. Uniunea Europeană potrivit Tratatului de la Lisabona	63
II.3. Aderarea de noi state la Uniunea Europeană.....	67
II.3.1. Condițiile pe care statele trebuie să le îndeplinească în vederea aderării la Uniunea Europeană	67
II.3.2. Apartenența la Uniunea Europeană.....	71
II.3.3. Statutul de cetățean al Uniunii Europene	74
II.3.3.1. Noțiunea de cetățenie a Uniunii Europene.....	74
II.3.3.2. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Maastricht	75
II.3.3.3. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Amsterdam	77
II.3.3.4. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Nisa.....	78
II.3.3.5. Cetățenia Uniunii potrivit Tratatului de la Lisabona	78
 CAPITOLUL III. DEFINIȚIA, SPECIFICUL ȘI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIUNII.....	86
III.1. Definiția dreptului Uniunii	86
III.2. Specificul dreptului Uniunii	88
III.3. Principiile dreptului Uniunii Europene	89
III.3.1. Ordinea juridică a Uniunii Europene	89
III.3.2. Principiul priorității/supremației dreptului Uniunii Europene	91
III.3.3. Caracterul direct aplicabil al dreptului Uniunii Europene	94
III.3.3.1. Principiul aplicabilității directe a dreptului Uniunii	95
III.3.3.2. Principiul efectului direct al dreptului Uniunii/comunitar.....	96
III.3.4. Principii ce guvernează sistemul de competențe în Uniunea Europeană.....	99
III.3.4.1. Principiul competenței de atribuire.....	99
III.3.4.2. Principiul subsidiarității.....	107
III.3.4.3. Principiul proporționalității	111
III.3.4.4. Principiile subsidiarității și proporționalității potrivit Tratatului de la Lisabona	113
III.3.5. Alte principii pe care se întemeiază funcționarea Uniunii Europene.....	114
 CAPITOLUL IV. IZVOARELE DREPTULUI UNIUNII.....	118
IV.1. Precizări prealabile.....	118
IV.2. Dreptul primar.....	119
IV.2.1. Tratatul – Tratatul asupra Uniunii Europene și Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene	119
IV.2.2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....	123
IV.2.3. Actele de aderare ale statelor membre.....	124
IV.2.4. Convențiile între statele membre încheiate în aplicarea tratatelor comunitare.....	124
IV.2.5. Acordurile încheiate de reprezentanții statelor membre în cadrul Consiliului.....	126

IV.2.6. Alte acorduri între statele membre încheiate într-un domeniu de competență comunitară, respectiv o materie care a fost omisă de Tratat, TCE	126
IV.3. Dreptul derivat	127
IV.3.1. Precizări prealabile	127
IV.3.2. Actele juridice ale Uniunii	129
IV.3.3. Regulamentul	133
IV.3.4. Directiva	136
IV.3.5. Decizia	142
IV.3.6. Recomandarea și avizul	144
IV.3.7. Motivarea actelor juridice ale Uniunii	146
IV.3.8. Semnarea, publicarea, notificarea și intrarea în vigoare a actelor juridice ale Uniunii	147
IV.4. Principiile generale ale dreptului	150
IV.4.1. Precizări prealabile	150
IV.4.2. Modul de aplicare a principiilor generale ale dreptului	154
IV.4.3. Principiile aplicate de către Curtea de Justiție de la Luxemburg și forța lor juridică	155
IV.5. Acordurile (convențiile) încheiate de Comunitățile Europene – preluate prin succesiune de Uniunea Europeană	161
IV.5.1. Acordurile încheiate de Comunități cu state terțe sau organizații internaționale	162
IV.5.2. Actele unilaterale adoptate de organele instituite de către anumite acorduri externe ale Comunităților	163
IV.5.3. Acordurile încheiate de către statele membre cu state terțe	164
IV.5.4. Locul acordurilor externe în ordinea juridică comunitară/a Uniunii	166
IV.6. Jurisprudența Curții de Justiție de la Luxemburg (CJUE)	166
CAPITOLUL V. OBIECTIVELE UNIUNII EUROPENE	168
V.1. Reglementarea obiectivelor Uniunii Europene	168
V.2. Obiectivele cu caracter general	168
V.3. Obiectivele cu caracter specific	169
V.4. Complementaritatea obiectivelor generale cu cele specifice ale Uniunii Europene	176
V.5. Modalitățile principale de realizare a obiectivelor Uniunii Europene	179
CAPITOLUL VI. INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE	182
VI.1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene	182
VI.2. Organismele și organele Uniunii	183
VI.3. Principii pe care se fundamentează structura instituțională a Uniunii Europene	189
VI.4. Parlamentul European	191
VI.4.1. Reglementarea instituției Parlamentului European	191
VI.4.2. Componenta și organizarea Parlamentului European	193
VI.4.3. Funcțiile Parlamentului European	202

VI.4.3.a. Reglementarea funcțiilor Parlamentului European.....	202
VI.4.3.b. Definirea funcțiilor Parlamentului European	203
VI.4.3.c. Atribuțiile Parlamentului European în cadrul acțiunii externe a Uniunii.....	213
VI.4.3.d. Relațiile Parlamentului European cu parlamentele naționale.....	214
VI.5. Consiliul European.....	216
VI.5.1. Reglementarea instituției Consiliului European anterior Tratatului de la Lisabona.....	216
VI.5.2. Consiliul European potrivit Tratatului de la Lisabona.....	218
VI.5.3. Componenta și organizarea Consiliului European.....	218
VI.5.4. Funcționarea Consiliului European	219
VI.5.5. Funcțiile Consiliului European	221
VI.5.6. Relațiile Consiliului European cu alte instituții ale Uniunii	224
VI.6. Consiliul.....	225
VI.6.1. Reglementarea instituției Consiliului	225
VI.6.2. Componenta și organizarea Consiliului.....	226
VI.6.3. Funcționarea Consiliului. Reuniunile Consiliului	232
VI.6.4. Modul de luare a deciziilor în cadrul Consiliului	233
VI.6.5. Funcțiile Consiliului	239
VI.6.5.a. Reglementarea și definirea funcțiilor Consiliului.....	239
VI.7. Comisia Europeană	247
VI.7.1. Reglementarea instituției Comisiei Europene.....	247
VI.7.2. Componenta și organizarea Comisiei Europene	248
VI.7.3. Funcțiile Comisiei Europene	257
VI.7.3.a. Reglementarea funcțiilor Comisiei Europene.....	257
VI.7.3.b. Definirea funcțiilor Comisiei Europene	257
VI.8. Curtea de Justiție a Uniunii Europene.....	270
VI.8.1. Reglementarea instituției Curții de Justiție.....	270
VI.8.2. Componenta și organizarea Curții de Justiție	272
VI.8.2.1. Curtea de justiție – instanță reprezentativă.....	272
VI.8.2.2. Statutul membrilor Curții de Justiție și al Tribunalului.....	273
VI.8.2.3. Grefa Curții de Justiție – grefierul și grefierii adjuncți	275
VI.8.2.4. Serviciile Curții de Justiție	275
VI.8.2.5. Președinția Curții și constituirea camerelor.....	276
VI.8.2.6. Funcționarea Curții de Justiție.....	277
VI.8.3. Funcțiile Curții de Justiție.....	278
VI.8.3.1. Reglementarea funcțiilor Curții de Justiție.....	278
VI.8.3.2. Curtea de justiție – instanță administrativă	279
VI.8.3.3. Curtea de Justiție – instanță constituțională	280
VI.8.3.4. Curtea de Justiție – instanță internațională.....	281
VI.8.3.4.1. Curtea de Justiție – mai mult decât o instanță internațională.....	282
VI.8.3.5. Trimiterea preliminară – funcție specială de interpretare	283
VI.8.4. Competența Curții de Justiție.....	284
VI.8.4.1. Competența materială.....	284
VI.8.4.2. Competența funcțională.....	285

VI.8.5. Acțiunile în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene potrivit competenței acesteia	286
VI.8.5.1. Acțiunea în anulare (art. 263, art. 264 TFUE).....	288
VI.8.5.2. Excepția de ilegalitate (art. 277 TFUE, art. 156 TEuratom)	292
VI.8.5.3. Acțiunea în carență (art. 265 TFUE, art. 148 TEuratom).....	293
VI.8.5.4. Acțiunea în constatarea încălcării de către un stat membru a obligațiilor care îi revin în temeiul tratatelor (art. 258-260 TFUE, art. 141-143 TEuratom)	295
VI.8.5.5. Acțiunea împotriva sancțiunilor pecuniare (art. 261 TFUE).....	298
VI.8.5.6. Acțiuni introduse de agenții Uniunii (art. 270 TFUE și art. 152 TEuratom).....	299
VI.8.5.7. Acțiunea în responsabilitate	300
VI.8.5.7.a. Acțiunea în responsabilitate extracontractuală a Uniunii Europene (art. 340 TFUE).....	300
VI.8.5.7.b. Acțiunea în responsabilitate contractuală a Uniunii Europene în temeiul unei clauze compromisorii (art. 272 TFUE).....	302
VI.8.5.8. Recursul Curții de Justiție împotriva deciziilor Tribunalului.....	303
VI.8.5.9. Reexaminarea de către Curtea de Justiție a unor decizii adoptate de Tribunal în baza TFUE și a Statutului Curții de Justiție a UE.....	304
VI.8.5.10. Trimiterea preliminară în fața Curții de Justiție	305
VI.8.6. Tribunalul	308
VI.8.6.1. Reglementare. Necesitatea înființării Tribunalului/Tribunalul de Primă Instanță	308
VI.8.6.2. Componenta, organizarea și funcționarea Tribunalului	310
VI.8.6.3. Competența Tribunalului.....	311
VI.8.7. Tribunalele specializate	313
VI.8.7.1. Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene (TFPUE).....	315
VI. 8.8. Contribuția Curții de Justiție a Uniunii Europene în procesul de integrare.....	317
VI.9. Curtea de Conturi a Uniunii Europene.....	318
VI.9.1. Reglementarea instituției Curții de Conturi a UE.....	318
VI.9.2. Componenta și organizarea Curții de Conturi	319
VI.9.3. Funcționarea Curții de Conturi a UE	321
VI.9.4. Atribuțiile Curții de Conturi a Uniunii Europene	322
VI.9.4.1. Reglementarea și definirea atribuțiilor Curții de Conturi a Uniunii Europene.....	322
VI.9.4.2. Exercițarea atribuțiilor Curții de Conturi a UE	325
VI.10. Banca Centrală Europeană	325
VI.10.1. Reglementarea Băncii Centrale Europene	325
VI.10.2. Obiectivele și misiunile Sistemului European al Băncilor Centrale – SEBC	326
VI.10.3. Componenta, organizarea și competențele Băncii Centrale Europene	327
VI.10.4. Băncile centrale naționale ale statelor membre	331

CAPITOLUL VII. ORGANELE CONSULTATIVE ALE UNIUNII EUROPENE.....	333
VII.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) și Comitetul Științific și tehnic Euratom.....	333
VII.1.1. Reglementarea Comitetului Economic și Social European.....	333
VII.1.2. Organizarea CESE.....	333
VII.1.3. Componenta Comitetului Economic și Social. Statutul membrilor	335
VII.1.4. Competența Comitetului Economic și Social European	336
VII.1.5. Comitetul Științific și Tehnic Euratom (art. 134 TEuratom).....	338
VII.2. Comitetul Regiunilor (COR)	339
VII.2.1. Reglementarea Comitetului Regiunilor (CoR).....	339
VII.2.2. Organizarea Comitetului Regiunilor (CoR)	340
VII.2.3. Componenta Comitetului Regiunilor. Statutul membrilor	341
VII.2.4. Competența Comitetului Regiunilor	342
VII.3. Banca Europeană de Investiții	344
VII.3.1. Reglementarea Băncii Europene de Investiții	344
VII.3.2. Resursele Băncii Europene de Investiții.....	345
VII.3.3. Grupul BEI. Structură.....	346
VII.3.4. Componenta și competența Băncii Europene de Investiții.....	346
VII.3.5. Banca Europeană de Investiții și noul program de investiții pentru Uniunea Europeană.....	348
 CAPITOLUL VIII. PROCEDURI DE ADOPTARE A ACTELOR JURIDICE (A DECIZIILOR) ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ.....	 349
VIII 1. Instituțiile cu funcții decizionale în Uniunea Europeană.....	349
VIII.2. Procedurile utilizate în adoptarea actelor juridice în procesul de evoluție a Uniunii Europene	350
VIII.3. Reglementarea procedurilor. Adoptarea actelor juridice în Uniunea Europeană	352
VIII.3.1. Procedura legislativă ordinară.....	353
VIII.3.2. Proceduri legislative speciale.....	355
VIII.3.3. Proceduri de adoptare a actelor juridice fără caracter legislativ	356
 CAPITOLUL IX. PIAȚA INTERNĂ A UNIUNII EUROPENE. LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE	 359
IX.1. Evoluția pieței interne a Uniunii Europene.....	359
IX.1.1. Tratatul ce instituie Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului.....	359
IX.1.2. Tratatul ce instituie Comunitatea Economică Europeană.....	360
IX.1.3. Cartea albă privind „Piața Internă” din 1985.....	361
IX.1.4. Tratatul de la Maastricht (TUE)	362
IX.1.5. Tratatul de funcționare a Uniunii Europene (TFUE).....	364
IX.2. Libera circulație a mărfurilor în Uniunea Europeană	365
IX.2.1. Reglementare	365
IX.2.2. Noțiunea de marfă	365
IX.2.3. Originea mărfurilor. Regimul mărfurilor aflate în liberă circulație	366
IX.2.4. Schimbul de mărfuri în spațiul Uniunii Europene	367

IX.2.4.1. Interzicerea taxelor cu efect echivalent celui al taxelor vamale: art. 28 alin. (1) și art. 30 TFUE.....	368
IX.2.4.2. Interzicerea măsurilor cu efect echivalent celui al restricțiilor cantitative la import și la export, potrivit art. 34 și art. 35 TFUE.....	369
IX.2.4.2.1. Tipuri de măsuri cu efect echivalent	371
IX.2.4.2.2. Excepții de la interzicerea măsurilor cu efect echivalent celui al restricțiilor cantitative	373
IX.2.4.3. Adaptarea monopolurilor naționale cu caracter comercial.....	374
IX.2.4.4. Armonizarea legislațiilor naționale în materia liberei circulații a mărfurilor	375
IX.2.4.5. Contribuția Parlamentului European în finalizarea pieței interne pe segmentul liberei circulații a mărfurilor	375
IX.2.5. Schimbul de mărfuri între statele membre și state terțe.....	378
IX.3. Libera circulație a persoanelor în Uniunea Europeană	380
IX.3.1. Reglementare	380
IX.3.2. Lucrătorii	381
IX.3.3. Libera circulație a cetățenilor UE și a membrilor familiilor acestora.....	382
IX.3.4. Libera circulație a lucrătorilor în Uniunea Europeană.....	384
IX.3.4.1. Accesul la încadrarea în muncă.....	385
IX.3.4.2. Egalitatea de tratament și avantajele sociale și fiscale	385
IX.3.5. Regulamentul nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului. Principiul nediscriminării.	386
IX.3.6. Restricții ale dreptului de liberă circulație a persoanelor în Uniunea Europeană.....	387
IX.3.7. Spațiul Schengen	388
IX.3.7.1. Reglementare.....	388
IX.3.7.2. Țări participante	389
IX.3.7.3. Obiectivul „Spațiului Schengen”. Evoluții și realizări	390
IX.3.7.4. Realizările înregistrate de „Spațiul Schengen”.....	391
IX.3.7.5. Contribuția Parlamentului European în sprijinirea dreptului la liberă circulație a persoanelor în UE	392
IX.4. Dreptul de stabilire și libera prestare a serviciilor în Uniunea Europeană.....	392
IX.4.1. Reglementare	392
IX.4.2. Dreptul/libertatea de stabilire	393
IX.4.2.1. Persoanele, beneficiare ale dreptului de stabilire	393
IX.4.2.2. Natura activității desfășurate de către persoanele beneficiare ale dreptului de stabilire.....	396
IX.4.2.2.1. Accesul la activitățile independente, condiții. Recunoașterea reciprocă a diplomelor în Uniunea Europeană.....	397
IX.4.3. Libera prestare a serviciilor în Uniunea Europeană.....	401
IX.4.3.1. Noțiunea de servicii.....	401
IX.4.3.2. Libera circulație a serviciilor, ipoteze jurisprudențiale	402
IX.4.3.3. Directiva privind serviciile în cadrul pieței interne – Directiva 2006/123/CE). Contribuția Parlamentului European	403
IX.4.3.4. Excepții.....	405

IX.5. Libera circulație a capitalurilor și a plăților	406
IX.5.1. Evoluția reglementării libertății de circulație a capitalurilor	406
IX.5.2. Reglementarea principiului liberei circulații a capitalurilor și a plăților. Obiective	406
IX.5.3. Conceptele de „circulație a capitalului” și de „plăți”	407
IX.5.4. Directivele ce au condus la libera circulație a capitalului.....	408
IX.5.5. Tratatul Uniunii și libera circulație a capitalului.....	409
IX.5.6. Excepții și restricții justificate	410
IX.5.7. Clauza de salvagardare	411
IX.5.8. Plățile	412
IX.5.8.1. Cadrul legislativ corespunzător „liberei circulații a plăților” în Uniunea Europeană.....	413
BIBLIOGRAFIE	415

CAPITOLUL I

CRONOLOGIA CONSTRUCȚIEI EUROPENE

I.1. PRECIZĂRI PREALABILE. PRECURSORII INTEGRĂRII EUROPENE

✓ „Idea europeană” prin folosirea sintagmei „Statele Unite ale Europei” este destul de veche (1849)¹. De-a lungul anilor ea a fost preluată și folosită în cele mai diverse împrejurări².

Astfel, la **19 septembrie 1946**, Winston Churchill, în discursul său de la Universitatea din Zürich, **afirma necesitatea constituirii Statelor Unite ale Europei**, iar ca primă etapă a acesteia, realizarea unui parteneriat Franța-Germania.

La **7 iunie 1947**, în plan **economic**, George Marshall³ anunță oficial **lansarea unui vast program de sprijin economic** ce a constat în peste 10 miliarde de dolari pentru Europa (numit „Planul Marshall”)⁴. La momentul respectiv, statele europene se aflau în reale dificultăți economice și sociale, consecință a celui de-al Doilea Război Mondial încheiat recent.

Cu toate că planul „Marshall” nu a avut efectele pe care SUA le-a sperat, odată cu lansarea programului, a oferit totuși prilejul înființării la **16 aprilie 1948** a **Organizației de Cooperare Economică Europeană (OCEE)**. Deși înființată ca organizație permanentă de coordonare a politicilor economice naționale⁵ și însărcinată cu repartizarea ajutorului american, nu a realizat în fapt un început de înlăturare a barierelor economice și comerciale între țările membre⁶.

¹ Ideea unității europene a fost exprimată în sec. al XVIII-lea de către J.J. Rousseau, I. Kant, pentru a fi preluată, în sec. al XIX-lea, de către Saint-Simon, Prudhomme sau Victor Hugo (1849); la 7 septembrie 1929, Aristide Briand, în cadrul Societății Națiunilor, a propus Adunării Generale a Societății Națiunilor să creeze între statele Europene o legătură federală care să nu aducă atingere, însă, suveranității acestor state. A se vedea R. Munteanu, *Drept European*, Ed. Oscar Print, București, 1996, pp. 17-19; H. Brugmans, *L'idée Européenne, 1920-1970*, Bruges, 1970, citat de P. Mathijsen, *Compendiu de drept european*, ed. a 7-a, Ed. Club Europa, București, 2002, p. 12.

² În mod expres, Napoleon Bonaparte preciza, la vremea sa, în acest sens: „Avem nevoie de un cod european, de o Curte de Casație europeană, o monedă unică, de aceleași măsuri și greutate, de aceleași legi. Trebuie să fac, preciza Napoleon, din toate țările Europei un singur popor”; a se vedea I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Gh. Iancu, Șt. Deaconu, M.H. Cuc, *Cetățenia europeană*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 5.

³ La 5 ianuarie 1947, George Marshall, secretar de stat al Statelor Unite ale Americii, a anunțat într-un discurs, ținut la Harvard, că SUA va face tot ceea ce poate pentru a sprijini revenirea la o economie sănătoasă în lume „printr-un ajutor economic în favoarea Europei occidentale”.

⁴ Oferta a fost acceptată de cele 16 țări europene, la 15 iulie 1947; a se vedea P. Mathijsen, *op. cit.*, p. 13; acestea au fost: Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea Britanie, Suedia, Elveția și Turcia; au aderat, ulterior, Germania (3 octombrie 1949), Spania (20 iulie 1959). Statele Unite și Canada au avut calitatea de asociați. A se vedea R. Munteanu, *op. cit.*, p. 22, subsol nr. 3.

⁵ A se vedea G. Geamănu, *Drept internațional public*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1982, vol. II, p. 295.

⁶ A se vedea O. Manolache, *Tratat de drept comunitar*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 3.

✓ La **4 aprilie 1949**, în plan **politico-militar**, se înființează **Organizația Atlanticului de Nord – NATO**¹ – având ca membri fondatori 12 state, inclusiv SUA².

✓ La **5 mai 1949** a fost creat **Consiliul Europei**³ - ca o concretizare a ideii europene - având ca membri fondatori 10 state: Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Norvegia și Suedia – al cărui rol principal s-a circumscris domeniului **social și cultural**, nu militar și economic⁴.

✓ Maniera de abordare a problematicei construcției europene, de angajare a acestora pe cale comunitară – ca primă etapă, parteneriatul Franța-Germania – a fost reînnoită de către Ministrul Afacerilor de Externe (al Franței) **Robert Schuman**, în **proiectul cuprins în Declarația de la 9.05.1950 la Paris**⁵: „Europa nu se face dintr-o dată, nici printr-o construcție de ansamblu, ea se va face prin realizări concrete, creând mai întâi o solidaritate de fapt. Funcționarea construcției europene înlătură, în același timp, integrarea globală, în profitul unei integrări sectoriale, și integrarea politică în profitul integrării economice”.

În acest context istoric, Jean Monnet⁶ și Robert Schuman au formulat un principiu fundamental potrivit căruia „**prin punerea în comun a producțiilor de bază și instituirea unei Înalte Autorități noi**, ale cărei decizii vor lega Franța, Germania și țările care vor adera, **se vor pune primele baze concrete ale unei federații europene indispensabilă păcii**”. Prin această propunere, Declarația de la 9 mai 1950 sugerează ca începutul edificiului european să fie acela al sectorului de cărbune și oțel, datorită ponderii economice a acestor industrii, dar și constituirii unor garanții că „orice război între Franța și Germania să devină (...) din punct de vedere material imposibil”⁷.

I.2. INSTITUIREA COMUNITĂȚII EUROPENE A CĂRBUNELUI ȘI OȚELULUI – CECO

✓ Propunerea a fost acceptată inițial de 5 state, **Germania, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg**⁸. Marea Britanie, la 27 mai 1950, s-a declarat neinteresată prin refuzul de a participa la negocieri, pe motiv că nu putea lua în considerare o limitare, chiar parțială, sub aspectul suveranității.

¹ S-a format un nou sistem de alianțe militare reprezentate prin: Tratatul de la Bruxelles din 17 martie 1948 între Marea Britanie, Franța, țările Benelux (Belgia, Olanda și Luxemburg), asociind cele cinci state (Uniunea Occidentală) cu Statele Unite și Canada și invitând și alte state din Europa să adere.

² Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Norvegia, Portugalia și SUA. Au aderat, ulterior, Turcia, Grecia (25 februarie 1952) și R.F. Germania (6 mai 1955).

³ Congresul de la Haga din 7-10 mai 1948 a condus la crearea Consiliului Europei.

⁴ A se vedea O Manolache, *op. cit.*, p. 3.

⁵ Proiectul îi poartă numele; a se vedea, pentru detalii, G. Isaac, M. Blanquet, *Droit communautaire général*, 8 édition, Ed. Dalloz, Paris, 2001, p. 1.

⁶ Propunerile lui Robert Schuman au fost inspirate și pregătite de Jean Monnet, Comisar General pentru „Planul de modernizare și de echipament al Franței”.

⁷ A se vedea G. Isaac, M. Blanquet, *op. cit.*, p. 1, cu referire la proiect; M. Voicu, *Drept comunitar. Teorie și jurisprudență*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2002, p. 7 și urm.

⁸ Belgia, Olanda și Luxemburg s-au constituit din 29 octombrie 1947 într-o uniune vamală numită Benelux.

Următoarele evenimente au marcat semnarea Tratatului CECO:

- pe data de 10 iunie 1950, declarația lui Robert Schuman a fost urmată de negocieri deschise la Paris;

- la 20 iunie 1950 a avut loc, tot la Paris, o Conferință care a avut ca scop elaborarea Tratatului de instituire CECO;

- la 18 aprilie 1951 a fost semnat la Paris (denumit și Tratatul CECO);

- **la 25 iulie 1952, Tratatul CECO¹ a intrat în vigoare, după ratificarea lui de cele 6 state: Franța, Italia, Republica Federală Germania, Belgia, Olanda și Luxemburg.**

Tratatul a fost încheiat pentru o perioadă de 50 ani.

✓ La 10 februarie 1953 se deschide **Piața comună**, pentru cărbune, iar la 10 mai 1953, pentru produse siderurgice.

Prin Tratatul de la Paris **se înființează patru instituții comunitare** cărora li se transferă de la instituțiile statelor membre un număr de competențe decizionale. Ca și Tratatul european ulterior, ce instituie CEE² și CEEA³, Tratatul CECO reprezintă mai mult decât un acord internațional clasic, deoarece a creat **instituții independente** de autoritățile publice naționale și le-a înzestrat cu drepturi suverane în domeniile legislativ, administrativ și judiciar, drepturi care le-au fost transferate – după cum am arătat – de la statele membre⁴.

Cele 4 instituții înființate prin Tratatul CECO sunt următoarele⁵:

☞ **Înalta Autoritate**⁶ este organ cu pronunțat caracter supranațional. Are responsabilitatea de a administra piața comună a cărbunelui și oțelului „în care să guverneze libera circulație și libera concurență – obiectiv al TCECO – scop pentru care are puteri decizionale – obligatorii – pe care le exercită nu numai cu privire la statele membre, ci și direct asupra întreprinderilor de sector;

☞ **Adunarea Parlamentară** este instituția căreia îi este încredințat controlul politic al Înaltei Autorități;

☞ **Consiliul Special de Miniștri** garantează că Înalta Autoritate acționează în strânsă legătură cu guvernele naționale;

☞ **Curtea de Justiție** asigură autoritatea dreptului în limitele teritoriale ale celor 6 state semnatare ale Tratatului.

Tratatul de la Paris reprezintă un prim pas pe calea integrării europene, un model de integrare juridică, instituțiile CECO pregătind instituțiile celor două comunități create ulterior, CEE și CEEA (Euratom)⁷. Integrarea realizată prin crearea CECO n-a putut fi extinsă și pe plan politic, dat fiind nereușita – din 1953 și 1954 - a

¹ Primul Președinte al Înaltei Autorități a fost Jean Monnet. El și-a ținut prima reuniune la Luxemburg la 10 august 1952. A se vedea R. Munteanu, *op. cit.*, p. 28, cu privire la Tratatul ce instituie CECO. Pe parcursul lucrării vom folosi prescurtarea TCECO.

² Pe parcursul lucrării vom folosi prescurtarea TCEE.

³ Comunitatea Economică Energetice Atomice, denumită, în continuare, pe parcursul lucrării, CEEA sau Euratom.

⁴ A se vedea P. Mathijsen, *op. cit.*, p. 43.

⁵ A se vedea G. Isaac, M. Blanquet, *op. cit.*, p. 2.

⁶ În prezent, Comisia.

⁷ A se vedea R. Munteanu, *op. cit.*, p. 29.

două noi propuneri de cooperare mai strânsă a celor 6 state, sub forma **Comunității europene de apărare**¹ și a **Comunității politice europene**².

I.3. INSTITUIREA COMUNITĂȚII ECONOMICE EUROPENE (CEE) ȘI A COMUNITĂȚII EUROPENE A ENERGIEI ATOMICE (CEE SAU EURATOM)

✓ La 20 mai 1955, țările **Benelux** **propun** într-un memorandum **crearea unei Piețe comune cu o dimensiune economică mult mai largă decât producția de cărbune și oțel** – propusă de Tratatul CECO – care să corespundă unei organizații cu un profil mai larg de activitate, așa cum fusese schițată inițial de Planul „Monnet – Schuman”³. La memorandum se afirma că integrarea economică ar trebui să preceadă integrarea politică. Acesta urmează unele idei din Planul „Beyen”⁴, prin care au fost schițate contururile unei piețe comune europene⁵.

✓ Miniștrii Afacerilor Externe ale celor 6 state semnatare ale TCECO reuniți la Conferința de la Messina – din 1-2 iunie 1955 – vor recunoaște că logica internă a ceea ce au început în anii 1950, 1951 prin acest tratat impunea **extinderea integrării europene la toată economia printr-o nouă integrare, sectorială, care să cuprindă domeniul specific al energiei atomice**.

✓ Cu acest prilej, un comitet interguvernamental, sub președinția lui P.H. Spaak⁶, este însărcinat să elaboreze **un raport „referitor la posibilitatea realizării atât a unei Uniuni economice generale, cât și a unei uniuni în domeniul nuclear”**. Guvernul britanic, deși inițial a acceptat invitația, a refuzat să participe la negocierile din cadrul acestui comitet⁷, menținându-și opțiunea pentru o cooperare interguvernamentală în cadrul **Organizației de Cooperare Economică Europeană (OCEE)**, pentru un comerț liber, fără o uniune vamală⁸.

„Raportul Spaak” (denumit astfel, după numele președintelui său), adoptat de cei 6 miniștri de externe ai statelor semnatare ai TCECO, la Veneția, pe data de 29 mai 1956, **deschide rapid calea unor noi negocieri ce conduc la semnarea a două tratate**,

¹ Este vorba despre proiectul de Tratat semnat la Paris la 27 mai 1952 – între statele semnatare ale Tratatului CECO – pentru instituirea unei Comunități europene de apărare. Tratatul a fost ratificat în anul 1954 de statele membre CECO, cu excepția Franței, care a refuzat să participe la dezbateri – la 30 august 1954 –, ceea ce a determinat abandonarea proiectului. Acest fapt a condus, prin încheierea acordurilor de la Paris din 23 octombrie 1954, la crearea Uniunii Europene Occidentale (UEO) și la aderarea, la 6 mai 1955, a RFG la Organizația Atlanticului de Nord (NATO).

² Proiectul de statut cu privire la Comunitatea politică europeană – din martie 1953 – a fost elaborat de către Adunarea CECO. Reprezintă un al doilea proiect de integrare la care cele 6 state semnatare ale CECO nu au dat curs. A se vedea P. Mathijsen, *op. cit.*, p. 14; G. Isaac, M. Blanquet, *op. cit.*, p. 2.

³ La 20 mai 1955, cele 6 state membre CECO se întrunesc pentru a desemna un nou președinte al Înaltei Autorități în locul lui Jean Monnet. A se vedea B. Ștefănescu, *Curtea de justiție a Comunităților Europene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 23.

⁴ Din perioada decembrie 1952 – februarie 1953.

⁵ A se vedea, pentru detalii, O. Manolache, *op. cit.*, pp. 5-6.

⁶ Paul-Henri Spaak, la acea vreme, îndeplinea funcția de ministru de externe belgian.

⁷ A se vedea H.J. Heeser, *British Policy with regard to the unification efforts on the European Continent*, Leyden, 1959, p. 96.

⁸ A se vedea O. Manolache, *op. cit.*, p. 6.

convenindu-se în acest scop o conferință interguvernamentală la Bruxelles pentru 26 mai 1956. Potrivit raportului, realizarea unei piețe comune implică: stabilirea unei uniuni vamale, înlăturarea restricțiilor vamale, libera circulație a serviciilor și o politică agricolă comună, în condițiile unui regim comun și ale armonizării legislațiilor¹.

✓ Astfel că, la 25 martie 1957, la Roma, au fost pregătite pentru semnare două tratate:

☞ Tratatul ce instituie o **Comunitate Economică Europeană** – numit și **Tratatul Pieței comune**. Scopurile politice sunt precizate în Preambulul Tratatului, potrivit căruia cele 6 state se declară „angajate în stabilirea fundamentelor unei Uniuni fără încetare mai strânsă între popoarele Europei”²;

☞ Tratatul ce instituie o **Comunitate Europeană a Energiei Atomice** – TEuratom sau TCEEa – are misiunea să contribuie, prin stabilirea condițiilor necesare formării și dezvoltării rapide a industriilor nucleare, la ridicarea nivelului de trai în statele membre și la dezvoltarea schimburilor cu celelalte țări (art. 1 TEuratom).

Articolul 2 TEuratom, precizează ca principale obiective:

- a) să dezvolte cercetarea și să asigure diseminarea cunoștințelor tehnice;
- b) să stabilească norme unitare de securitate pentru protecția sanitară a populației și a lucrătorilor și să vegheze la aplicarea acestora;
- c) să faciliteze investițiile și să asigure, în special prin încurajarea inițiativelor întreprinderilor, realizarea instalațiilor de bază necesare pentru dezvoltarea energiei nucleare în Comunitate;
- d) să vegheze la aprovizionarea constantă și echitabilă a tuturor utilizatorilor Comunității cu minereuri și combustibili nucleari;
- e) să garanteze, prin controale adecvate, că utilizarea materialelor nucleare nu este deturnată spre alte scopuri decât cele cărora le sunt destinate;
- f) să exercite dreptul de proprietate care îi este recunoscut asupra materialelor de fisiune speciale;
- g) să asigure piețe mari de desfacere și accesul la cele mai bune mijloace tehnice, prin crearea unei piețe comune a materialelor și echipamentelor specializate, prin libera circulație a capitalurilor pentru investițiile în domeniul nuclear și prin libertatea de a angaja specialiști din cadrul Comunității;
- h) să instituie cu celelalte țări și cu organizațiile internaționale orice legături care pot promova progresul în utilizarea pașnică a energiei nucleare.

Importanța TEuratom se va putea observa în contextul extinderii Comunităților și ulterior a Uniunii Europene, deoarece energia nucleară este o sursă importantă de energie pentru numeroase țări din Europa de Est, însă standardele de siguranță din centralele nucleare și nivelul de protecție a consumatorilor nu sunt întotdeauna suficiente. În acest context, Comunitatea Euratom a oferit cadrul necesar pentru sprijinul UE, ținând seama de faptul că politica energiei până la Tratatul de la Lisabona (intrat în vigoare la 1 decembrie 2009) nu a cunoscut reglementare (în tratatele comunitare).

✓ Concomitent cu semnarea Tratatelor de la Roma, la 25 martie 1957 a fost adoptată (tot la Roma) „o **Convenție referitoare la unele instituții comune Comunităților Europene**”. Prin urmare, de la această dată, sunt comune, pentru cele trei Comunități, **Adunarea Parlamentară și Curtea de Justiție**.

¹ *Idem*.

² A se vedea G. Isaac, M. Blanquet, *op. cit.*, p. 3.

✓ La 1 ianuarie 1958, cele două tratate intră în vigoare, ca urmare a ratificării lor de către părțile contractante (cele 6 state membre ale CECO) conform propriilor proceduri constituționale. **Ambele tratate au fost încheiate pe o durată nelimitată.**

✓ La 17 martie 1957 au fost semnate la Bruxelles protocoalele cu privire la privilegiul și imunități și la Curtea de Justiție a CEE și Euratom.

Angajamentele imediate prevăzute în conținutul Tratatului CEE preluate din Raportul Spaak, vizează realizarea unei zone de politică comună, cu o puternică unitate a producției, care să permită o expansiune continuă, o stabilitate crescută, o creștere accelerată a nivelului de viață. În acest scop, TCEE prevede mai întâi crearea unei **piețe comune** la nivelul celor 6 state, care să aibă caracteristicile unei **piețe naționale** și care să determine realizarea:

- ☞ **unei uniuni vamale**, care să presupună libera circulație internă a mărfurilor și protecția externă printr-un tarif vamal comun;
- ☞ **libera circulație a factorilor de producție** (a persoanelor, a întreprinderilor, a serviciilor, a capitalurilor);
- ☞ **protecția liberei concurenței.**

Tratatul CEE prevede, de asemenea, atât armonizarea politicilor economice generale, cât și dezvoltarea politicilor sectoriale comune, în special în agricultură, transporturi, relații comerciale cu statele terțe.

În plan instituțional, cele două tratate de la Roma preiau modelul TCECO cu o structură mai puțin deschisă caracterului supranațional. Din această perspectivă, în doctrina de specialitate s-a precizat, cu referire la Tratatul de la Roma, că „prin mecanismul instituțional și decizional pe care-l prevăd, elementele supranaționale să fie măcar în aparență contracarate”¹.

Prin actele lor institutive, ca și prin actele lor adiționale, cele două Comunități instituite la Roma:

- ☞ au două instituții comune cu CECO: **Adunarea Parlamentară și Curtea de Justiție**,
- ☞ alături de care s-au înființat pentru fiecare Comunitate (CEE, CEEA) în parte **câte un Consiliu de Miniștri**, organ de conducere generală, și **câte o Comisie executivă**, ca organ executiv.

✓ În privința Marii Britanii, aceasta a decis în favoarea integrării sub forma unei asocieri, care, în condițiile date, să aibă loc între statele membre OCEE² rămase și cele 6 state comunitare, care să constituie o unitate economică de sine stătătoare, în cadrul unei zone de comerț liber³.

Pe fondul acestei hotărâri, în anul 1960, la inițiativa Marii Britanii, **se încheie la Stockholm un Acord european de liber schimb – AELS**, pentru a încerca să prevină, în opinia acesteia, riscul unei dominații economice din partea CEE. Cu toate acestea, țările fondatoare – Marea Britanie, Austria, Danemarca, Elveția, Norvegia, Portugalia și Suedia⁴ – au avut model chiar TCEE pentru crearea AELS. **CEE și AELS au dezvoltat legături**

¹ A se vedea B. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 24.

² Organizația pentru Cooperare Economică Europeană.

³ A se vedea O. Manolache, *op. cit.*, p. 7.

⁴ Ulterior, a aderat Islanda (1973) și Finlanda (1986) și a devenit membru asociat și Lichtenstein.